

*Ціпотан Юрій Павлович,*  
заступник начальника відділу НАБУ,  
аспірант кафедри криміналістичного  
забезпечення та судових експертиз  
Національної академії внутрішніх справ

## **МОЖЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ СУДДЯМИ**

Корупція в судовій системі серйозно перешкоджає захисту прав людини, зокрема незалежності та неупередженості судової влади. Вона також підриває довіру громадськості до судового процесу та порушує принципи законності та правової визначеності.

Корупційні кримінальні правопорушення вчиняються в умовах певної обстановки. Відповідно до неї та механізму вчинення утворюється певна кількість матеріальної й ідеальної інформації. Якщо виникає необхідність збирати докази про вчинене корупційне діяння, які неможливо отримати іншим шляхом, проводяться негласні слідчі (розшукові) дії з дотриманням вимог глави 21 КПК України.

Інститут негласних слідчих (розшукових) дій, який передбачений гл. 21 КПК України є надзвичай важливим засобом отримання доказів під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень, вчинених суддями [2]. Система негласних слідчих (розшукових) дій, згідно з положеннями КПК України включає: «аудіо, відео-контроль (ст. 260); накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261); огляд та виїмку кореспонденції (ст. 262); зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263); зняття інформації з електронних інформаційних мереж (ст. 264); обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267); спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269); аудіо, відео- контроль місця (ст. 270); виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272); негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274); використання конфіденційного співробітництва (ст. 275) [1].

Доцільно правильно зазначити, що проведення негласних слідчих (розшукових) дій має на меті зазвичай виявити дії злочину, що триває, дії осіб, їх поведінку, що відбувається вже під час досудового розслідування.

Варто погодитись з думкою Є.В. Чуйко, який зазначає, що основне призначення негласних слідчих (розшукових) дій – отримання у кримінальному провадженні інформації про посткримінальні події, здобутої із використанням негласних сил і засобів, що належать до сфери оперативно-розшукової діяльності. Це є характерною особливістю, яка відрізняє негласні слідчі (розшукові) дії від гласних слідчих (розшукових), а також те, що відомості про факти і методи їх проведення не підлягають розголошенню за винятком випадків, передбачених КПК України (ч. 1 ст. 246). Тим самим для правоохоронних органів створюються сприятливі умови для викриття організованої і ретельно прихованої злочинної діяльності [2, с. 203].

Ми підтримуємо слушну думку Н.В. Кимлик, що діяльність оперативних підрозділів з перевірки інформації про осіб (судді), що готують чи вчиняють корупційні правопорушення, проводяться ще до початку кримінального провадження, зібрані дані мають основне значення для подальшого ходу розслідування і судового розгляду [3, с. 134].

Відповідно до ч. 1 ст. 256 КПК України, протоколи щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій, аудіо, відеозаписи, фотознімки, інші матеріали, здобуті за допомогою застосування технічних засобів, вилучені під час їх проведення речі і документи або їх копії можуть використовуватися в доказуванні на тих самих підставах, що і результати проведення інших слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування [1; 4, с. 273].

Також варто зазначити, що прийняття рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання одержаних відомостей потребує взаємодії між слідчим (детективом), оперативними підрозділами, прокурором та слідчим суддею.

Серед видів негласних слідчих (розшукових) дій, які застосовуються під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень, вчинених судьями можна виділити наступні: аудіо, відео-контроль особи; зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; зняття інформації з електронних інформаційних мереж; накладення арешту на кореспонденцію;

огляд та виїмку кореспонденції та спостереження за особою або місцем; аудіо, відео- контроль місця, проведення контролю за вчиненням злочину.

На думку А.В. Шевчишена зазначені негласні слідчі (розшукові) дії спрямовані суто на збирання доказів [5, с. 441].

Пропонуємо розглянути окремі негласні слідчі (розшукові) дії, які проводять під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень, вчинених суддями.

Аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК України) є різновидом втручання у приватне спілкування певної особи, яке проводиться без її відома на підставі ухвали слідчого судді, якщо є достатні підстави вважати, що розмови цієї особи або інші дії, пов'язані з її діяльністю або місцеперебуванням містять відомості, які мають значення для досудового розслідування. Використовується, як правило, на початку досудового розслідування. Типовими тактичними завданнями даної негласної слідчої (розшукової) дії у цьому випадку, зокрема, є документування із застосуванням технічних засобів: – механізму встановлення домовленостей про надання неправомірної вигоди; місць зустрічей порядку одержання неправомірної вигоди (як правило грошових коштів).

Як слушно зазначає А. В. Шевчишен, «це може відбуватися у трьох формах прихованого фіксування із застосуванням аудіозаписуючих пристроїв розмов або інших звуків, що можуть містити відомості пов'язані з подією; прихованого фіксування із застосуванням відеозаписуючих пристроїв рухів, що можуть містити відомості про подію; комплексного прихованого фіксування із застосуванням відео-, аудіозаписуючих пристроїв розмов судді або інших осіб, пов'язаних з подією, що можуть містити відомості, які мають значення для досудового розслідування» [5, с. 439].

Зняття інформації з електронних комунікаційних мереж та електронних інформаційних систем (ст. 263-264 КПК України).

Пошук, виявлення і фіксація таких відомостей без відома їх власника, володільця або утримувача може здійснюватися на підставі ухвали слідчого судді, якщо є підстави вважати наявністю такої інформації у відповідних мережах і системах. Проведення даної негласної слідчої (розшукової) дії доручається слідчим оперативному підрозділу, який організує її проведення із залученням фахівців підрозділу у галузі інформаційних технологій.

Спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК України) та аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України). Ці дві негласні слідчі (розшукові) дії спрямовані на отримання і фіксацію відомостей про особу та її поведінку або тих, з якими ця особа контактує, або певної речі чи місця у публічно доступних місцях. Засобом отримання таких відомостей є візуальне спостереження з використанням спеціальних технічних засобів, а також фотографування, аудіо або відеозапису. Охарактеризовані дії, можуть поєднуватися з такою негласною слідчою (розшуковою) дією, як аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК України).

Особливе місце в розслідуванні даного виду злочинів належить спеціальному слідчому експерименту за фактом передачі предмета неправомірної вигоди з подальшим затриманням підозрюваного. При цьому практична цінність такої негласної слідчої (розшукової) дії визначена змістом зафіксованих розмов, під час яких виявляють наміри службової особи (судді). Проведення спеціального слідчого експерименту за фактом передавання предмета неправомірної вигоди з подальшим затриманням підозрюваного, документування таких дій має вагомe значення для доказування в кримінальному провадженні. Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 271 КПК України, спеціальний слідчий експеримент є формою контролю за скоєнням злочину, що полягає в одержанні слідчим або працівником оперативного підрозділу інформації шляхом штучного створення відповідних умов в обстановці, максимально наближеній до реальної, для перевірки спрямованості намірів особи, у діях якої наявні ознаки скоєння тяжких та особливо тяжких злочинів і спостереження за її поведінкою [6, с. 186].

Доречно також наголосити, що відповідно до ч. 2 ст. 247 КПК України розгляд клопотань про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій щодо суддів у приміщенні судових органів, може здійснюватися слідчим суддею відповідного апеляційного суду поза межами територіальної юрисдикції органу досудового розслідування.

Отже можна зазначити, що результати негласних слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування в кримінальних провадженнях, вчинених суддями виступають одними з значення ключових доказів щодо доказування вини в скоєнні корупційного злочину.

### Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 18.08.2024)
2. Чуйко Є. В. Негласні слідчі (розшукові) дії під час розслідування розкрадань майна у сфері виконання державних соціальних програм. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, Серія «Право»*. 2023. Вип. 80 (2). С. 201–206.
3. Кимлик Н.В. Особливості проведення слідчих дій під час розслідування корупційних злочинів. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2013. 4(63). С. 132–137.
4. Методика розслідування окремих видів злочинів: навч. посібник / О. І. Гарасимів, О. М. Дуфенюк, О. В. Захарова та ін.; за заг. ред. Є. В. Пряхіна. 2-ге вид., перероб. та допов. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 312 с.
5. Шевчишен А. В. Можливості негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях про корупційні злочини. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 9 грудня 2016 року). Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2016. С. 438–441. URL: <https://elar.navs.edu.ua/jspui/handle/123456789/5011>
6. Кушпіт В. П. Проведення окремих слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях щодо зловживань владою або службовим становищем. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2020. Том 31 (70), № 1. С. 181–187.
7. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України 16.11. 2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text>.